

Секція 1.

Тютюнник Ю. М., к.е.н., доцент,
професор кафедри економічної теорії
та економічних досліджень,

Шевченко А. А., здобувач вищої освіти СВО – магістр,
спеціальність 071 Облік і оподаткування,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ ВИДІВ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Дебіторська заборгованість негативно впливає як на розвиток конкретного підприємства, так і на стан економіки країни в цілому: по-перше, спричиняє кризи неплатежів, що сповільнює оборотність грошових коштів; по-друге, завдає втрат бюджету унаслідок скорочення податкових надходжень.

Серед науковців існують різні підходи щодо трактування сутності дебіторської заборгованості, але більшість із них погоджуються з визначенням, яке наведене в П(С)БО 10: дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [1].

Облік і розкриття бухгалтерської інформації про стан дебіторської заборгованості у фінансовій звітності здійснюється залежно від її виду. Відповідно до П(С)БО 10, дебіторська заборгованість поділяється на довгострокову та поточну [1]. При цьому враховуються два критерії: строк погашення та зв'язок із нормальним операційним циклом.

Поточна дебіторська заборгованість виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу. Для віднесення дебіторської заборгованості до поточної достатньо наявності хоча б одного з двох наведених критеріїв. Довгострокова дебіторська заборгованість не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу. Таким чином, для віднесення дебіторської заборгованості до довгострокової необхідна одночасна наявність двох наведених критеріїв.

Критерієм поділу заборгованості на поточну і довгострокову є операційний цикл, тобто проміжок часу між придбанням запасів для провадження діяльності і отриманням грошей та їх еквівалентів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Залежно від своєчасності погашення дебіторська заборгованість поділяється на [1]:

- дебіторську заборгованість, строк оплати якої не настав (строкова дебіторська заборгованість);
- дебіторську заборгованість, не сплачену в строк (прострочену), в тому числі сумнівну та безнадійну дебіторську заборгованість.

Сумнівним боргом є поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником. Безнадійною дебіторською заборгованістю визнають поточну

дебіторську заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Класифікація дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги за строками непогашення використовується під час розрахунку резерву сумнівних боргів та розкривається у примітках до фінансової звітності.

Слід зазначити, що науковці мають різні погляди щодо класифікації дебіторської заборгованості. Так, А. В. Махота і Ю. О. Леонова за об'єктами виникнення поділяють дебіторську заборгованість на заборгованість: за відвантаженими товарами, роботами, послугами; за отриманими векселями; за орендними платежами; за нарахованими доходами; за претензіями; за наданими позики; із внутрішніх розрахунків; з бюджетом; з відшкодування наданих збитків; з іншими дебіторами тощо. Також, зважаючи на різні форми забезпечення дебіторської заборгованості, пропонується розділяти забезпечену векселем заборгованість та заборгованість, забезпечену грошовими зобов'язаннями боржника [2].

Г. В. Власюк пропонує класифікувати дебіторську заборгованість за терміном погашення на довгострокову і поточну, а за операційним циклом – на товарну (операційну) і нетоварну (неопераційну). При цьому автор наводить такі визначення видів дебіторської заборгованості [3, с. 132]:

- заборгованість визнається товарною (операційною), якщо вона виникає внаслідок звичайної операційної діяльності підприємства та може передбачати продаж товарів, виконання робіт чи (та) надання послуг;

- нетоварна (неопераційна) дебіторська заборгованість виникає від іншої діяльності підприємства (тобто операцій інших, ніж продаж товарів, виконання робіт або надання послуг). Нетоварна дебіторська заборгованість відображається в обліку під відповідними назвами і не входить до складу товарної дебіторської заборгованості.

Запропонований Г. В. Власюком поділ, по-перше, спрощує критерії класифікації; по-друге, не суперечить встановленим П(С)БО 10 вимогам щодо включення заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги до складу поточної дебіторської заборгованості та дає можливість чітко окреслити заборгованість, за якою потрібно нараховувати резерв сумнівних боргів.

На нашу думку, досить слушною є позиція науковців, які вказують на необхідність більш детальної диференціації дебіторської заборгованості за групами, формами та видами у фінансовій звітності з метою підвищення ефективності управління такою заборгованістю. Таким чином, класифікація дебіторської заборгованості потребує розширення та деталізації (рис. 1).

Базуючись на проведеній систематизації можливих варіантів групування видів дебіторської заборгованості, необхідно створити системний класифікатор дебіторської заборгованості з використанням таких параметрів: ознаки, принципи та мета класифікації; якісна характеристика ознаки; користувачі інформації; типи класифікації. Використання такої розробки сприятиме наданню якісної бухгалтерської інформації для ефективного контролю, аналізу та управління розрахунків з дебіторами залежно від конкретних потреб користувачів.

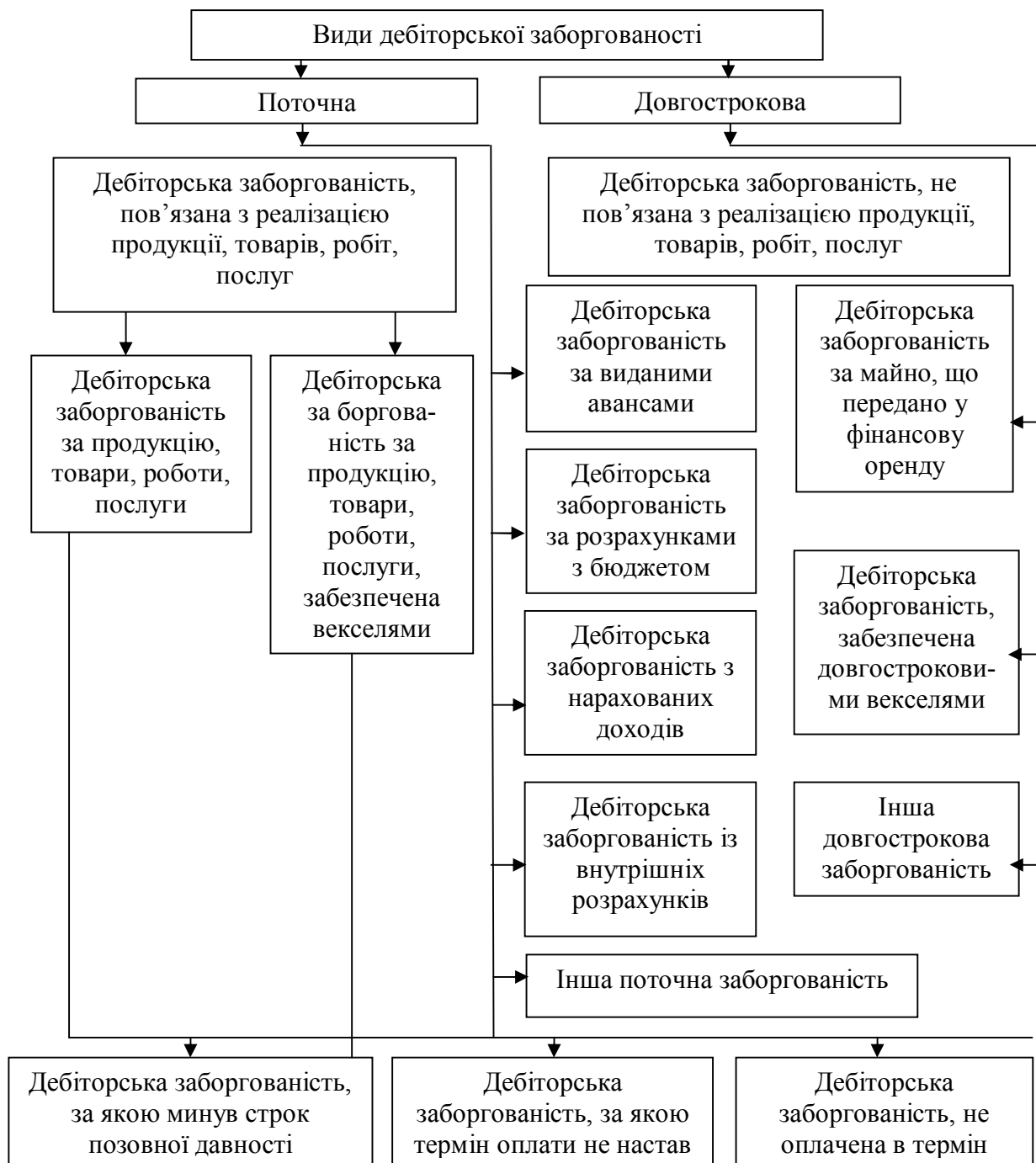

Рис. 1. Класифікація дебіторської заборгованості

Список використаних джерел:

1. Положення стандарт бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України № 237 від 8 жовтня 1999 р. / Верховна Рада України. URL: <https://kodeksy.com.ua/buh/psbo/10.htm> (дата звернення 17.02.2020).
2. Махота А. В., Леонова Ю. О. Бухгалтерський облік та аналіз розрахунків з дебіторами. URL: www.repository.hneu.edu.ua (дата звернення 17.02.2020).
3. Власюк Г. В. Проблеми класифікації та оцінки дебіторської заборгованості, шляхи їх вирішення. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2011. № 6. С. 131-135.